C/2026/3927

1.9.2026 г.

ПРЕПОРЪКА НА СЪВЕТА

от 10 юли 2026 година

относно икономическата, социалната, трудовата, структурната и бюджетната политика на Латвия

(C/2026/3927)

СЪВЕТЪТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ,

като взе предвид Договора за функционирането на Европейския съюз, и по-специално член 121, параграф 2 и член 148, параграф 4 от него,

като взе предвид Регламент (ЕС) 2024/1263 на Европейския парламент и на Съвета от 29 април 2024 г. за ефективна координация на икономическите политики и за многостранно бюджетно наблюдение и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1466/97 на Съвета ([1]), и по-специално член 3, параграф 3 от него,

като взе предвид препоръката на Европейската комисия,

като взе предвид резолюциите на Европейския парламент,

като взе предвид заключенията на Европейския съвет,

като взе предвид становището на Комитета по заетостта,

като взе предвид становището на Икономическия и финансов комитет,

като взе предвид становището на Комитета за социална закрила,

като взе предвид становището на Комитета за икономическа политика,

като има предвид, че:

(1) Регламент (ЕС) 2024/1263 определя целите на рамката за икономическо управление, която е насочена към насърчаване на стабилни и устойчиви публични финанси, устойчив и приобщаващ растеж и устойчивост чрез реформи и инвестиции, както и предотвратяване на прекомерен бюджетен дефицит. В регламента се предвижда, че Съветът и Комисията осъществяват многостранно наблюдение в рамките на европейския семестър в съответствие с целите и изискванията, определени в Договора за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС). Европейският семестър включва по-специално формулирането и наблюдението на изпълнението на специфичните за всяка държава препоръки.

([1]) Регламент (ЕС) 2024/1263 на Европейския парламент и на Съвета от 29 април 2024 г. за ефективна координация на икономическите политики и за многостранно бюджетно наблюдение и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1466/97 на Съвета (ОВ L, 2024/1263, 30.4.2024 г., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj).

(2) На 25 ноември 2025 г. Комисията прие становище относно проекта на бюджетен план на Латвия за 2026 г. На същата дата, въз основа на Регламент (ЕС) № 1176/2011, Комисията прие доклада за механизма за предупреждение за 2026 г., в който Латвия не бе посочена като една от държавите членки, за които ще е необходимо да се извърши задълбочен преглед. Комисията прие и препоръка за препоръка на Съвета относно икономическата политика на еврозоната, препоръка за препоръка на Съвета относно човешкия капитал в Европейския съюз, както и предложение за съвместния доклад за заетостта за 2026 г., в който се анализира прилагането на насоките за заетостта и принципите на Европейския стълб на социалните права. Съветът прие препоръката относно икономическата политика на еврозоната ([2]) на 21 април 2026 г., а съвместния доклад за заетостта и препоръката относно човешкия капитал – на 9 март 2026 г.

(3) На 29 януари 2025 г. Комисията публикува компас за конкурентоспособността – стратегическа рамка, която има за цел да повиши глобалната конкурентоспособност на Съюза през следващите пет години. В него трите преобразяващи императива – иновации, декарбонизация и конкурентоспособност, и сигурност – се определят като стълбове от критично значение за устойчив икономически растеж. След публикуването на компаса за конкурентоспособността той служи като основа за работата на европейския семестър, като гарантира, че икономическите политики на държавите членки са съобразени със стратегическите цели на ЕС, и създава единен подход към икономическото управление, насърчаващ устойчивия растеж, иновациите и устойчивостта в целия Съюз.

(4) През 2026 г. европейският семестър за координация на икономическите политики продължава да се развива успоредно с последния етап от прилагането на Механизма за възстановяване и устойчивост (МВУ) ([3]). Плановете за възстановяване и устойчивост (ПВУ), заедно с финансирането по линия на политиката на сближаване, бяха от съществено значение за изпълнението на приоритетите на политиката в рамките на европейския семестър, тъй като в плановете трябваше да бъдат включени мерки за ефективно справяне с всички или със значителна част от предизвикателствата, посочени в съответните специфични за всяка държава препоръки, отправени през последните цикли, а в програмите, финансирани по линия на европейската политика на сближаване, трябваше да бъдат отчетени специфичните за всяка държава препоръки. Тъй като наближава краят на срока на прилагане на МВУ, продължава да бъде изключително важно да се поддържат и надграждат реформите и инвестициите, подкрепяни и изпълнявани по линия на МВУ, по-специално тези, които допринасят за справяне с предизвикателствата, посочени в специфичните за всяка държава препоръки.

(5) На 3 юни 2026 г. Комисията публикува доклада за Латвия за 2026 г. В него беше оценен напредъкът на Латвия в изпълнението на специфичните за държавата препоръки за 2025 г. и беше направен преглед на изпълнението от страна на Латвия на плана за възстановяване и устойчивост. Въз основа на този анализ в доклада за държавата бяха посочени най-неотложните предизвикателства, пред които е изправена Латвия. В него бяха оценени също напредъкът на Латвия при прилагането на Европейския стълб на социалните права и постигането на водещите цели на Съюза в областта на заетостта, уменията и намаляването на бедността и социалното изключване, както и напредъкът в постигането на целите на Обединените нации за устойчиво развитие.

(6) На 21 януари 2025 г., въз основа на оценката и препоръката на Комисията, Съветът прие препоръка за одобряване на националния средносрочен фискално-структурен план на Латвия ([4]). Планът обхваща периода от 2025 г. до 2028 г. и представя фискална корекция, разпределена за четири години. Съветът препоръча следните максимални темпове на растеж на нетните разходи: 5,9 % през 2025 г., 3,6 % през 2026 г., 3,4 % през 2027 г. и 3,3 % през 2028 г., което съответства на максималните кумулативни темпове на растеж, изчислени спрямо базовата 2023 година на 15,5 % през 2025 г., 19,7 % през 2026 г., 23,8 % през 2027 г. и 27,9 % през 2028 г.

([2]) ОВ C, C/2026/2434, 28.4.2026 г., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2026/2434/oj.

([3]) Регламент (ЕС) 2021/241 на Европейския парламент и на Съвета от 12 февруари 2021 г. за създаване на Механизъм за възстановяване и устойчивост (ОВ L 57, 18.2.2021 г., стр. 17, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj).

([4]) Препоръка на Съвета от 21 януари 2025 г. за одобряване на националния средносрочен фискално-структурен план на Латвия (ОВ C, C/2025/652, 10.2.2025 г., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/652/oj).

(7) Агресивната война на Русия срещу Украйна и последиците от нея представляват екзистенциално предизвикателство за Европейския съюз. Комисията прикани държавите членки да поискат задействането по координиран начин на националната клауза за дерогация от Пакта за стабилност и растеж, за да се подкрепят усилията на ЕС за постигане на бързо и значително увеличение на разходите за отбрана ([5]), като това предложение беше приветствано от Европейския съвет на 6 март 2025 г. След като получи искането на Латвия, на 8 юли 2025 г. Съветът, по препоръка на Комисията, прие препоръка, която позволява на Латвия да се отклони от препоръчаните максимални темпове на растеж на нетните разходи ([6]). Периодът, в който е задействана националната клауза за дерогация (2025 – 2028 г.), позволява на Латвия да промени приоритетите на държавните разходи или да увеличи държавните приходи, така че трайно по-високите разходи за отбрана да не застрашат фискалната устойчивост в средносрочен план.

(8) На 30 април 2026 г. Латвия представи своя годишен доклад за напредъка за 2026 г. ([7]) относно спазването на препоръчаните максимални темпове на растеж на нетните разходи и изпълнението на реформите и инвестициите в отговор на основните предизвикателства, посочени в специфичните за държавата препоръки в рамките на европейския семестър. Годишният доклад за напредъка отразява също шестмесечното докладване на Латвия относно напредъка, постигнат при изпълнението на нейния план за възстановяване и устойчивост в съответствие с член 27 от Регламент (ЕС) 2021/241.

(9) Растежът на реалния БВП през 2025 г. беше 2,1 %, а инфлацията по ХИПЦ беше 3,8 %. В прогнозата на Комисията от пролетта на 2026 г. се предвижда реалният БВП да нарасне с 1,4 % през 2026 г. и с 1,6 % през 2027 г., а инфлацията по ХИПЦ да бъде 3,6 % през 2026 г. и 2,2 % през 2027 г.

(10) Въз основа на данни, предоставени от Евростат ([8]), дефицитът на сектор „Държавно управление“ на Латвия се е увеличил от 1,8 % от БВП през 2024 г. до 2,5 % през 2025 г. Нарастването на дефицита през 2025 г. отразява главно неблагоприятното фискално въздействие на реформата на данъка върху доходите на физическите лица и намаляването на доходите от собственост, които бяха засегнати от по-ниските плащания на дивиденти от държавните предприятия и по-ниските приходи от лихви. Въз основа на мерките на политиката, известни към крайната дата на изготвяне на прогнозата, в прогнозата на Комисията от пролетта на 2026 г. се предвижда дефицит, възлизащ на 3,3 % от БВП през 2026 г. и на 4,3 % от БВП през 2027 г. Увеличението през 2026 г. отразява главно по-високите инвестиции (включително в отбраната), нарастващите разходи за лихви и продължаващия ръст на социалните трансфери, което до голяма степен се дължи на индексацията на пенсиите и обезщетенията, изпреварваща икономическия растеж, както и на нарастващия брой получатели на пенсии. Допълнителното увеличение на дефицита през 2027 г. отразява главно допълнителните последици от реформата на данъка върху доходите на физическите лица и намаляващите доходи от собственост, както и рязкото увеличение на разходите за отбрана, наред с продължаващия висок ръст на социалните трансфери.

(11) Въз основа на оценките на Комисията фискалната позиция ([9]), която включва разходи, финансирани както на национално равнище, така и на равнище ЕС, е била експанзионистична – с 1,1 % от БВП през 2025 г. Очаква се тя да бъде експанзионистична – с 1,5 % от БВП през 2026 г., и като цяло неутрална през 2027 г.

([5]) Съобщение на Комисията „Създаване на възможност за увеличаване на разходите за отбрана в рамките на Пакта за стабилност и растеж“, Брюксел, 19.3.2025 г., C(2025) 2000 final.

([6]) Препоръка на Съвета от 8 юли 2025 г., с която се допуска Латвия да се отклони от максималния темп на растеж на нетните разходи, заложени от Съвета съгласно Регламент (ЕС) 2024/1263 (Задействане на националната клауза за дерогация) (ОВ C, C/2025/3970, 20.8.2025 г., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/3970/oj).

([7]) Годишните доклади за напредъка за 2026 г. са на разположение на адрес: https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-and-fiscal-governance/stability-and-growth-pact/preventive-arm/annual-progress-reports_en.

([8]) Евростат-Euro Indicators, 22.4.2026 г.

([9]) Фискалната позиция се определя като мярка за годишната промяна в основната бюджетна позиция на сектор „Държавно управление“. Нейната цел е да бъде оценен икономическият импулс, даден от фискалните политики – както тези, които са финансирани на национално равнище, така и тези, които се финансират от бюджета на ЕС. Фискалната позиция се измерва като разликата между: i) средносрочния потенциален растеж и ii) промяната в първичните разходи без дискреционните мерки по отношение на приходите, включително разходите, финансирани с безвъзмездна подкрепа (безвъзмездни средства) от Механизма за възстановяване и устойчивост и други фондове на Съюза.

(12) Въз основа на данни, предоставени от Евростат ([10]), консолидираният дълг на сектор „Държавно управление“ на Латвия се е увеличил от 46,2 % от БВП в края на 2024 г. до 46,9 % от БВП в края на 2025 г. Увеличението на съотношението на дълга към БВП през 2025 г. отразява главно бюджетния дефицит, както и положителна корекция наличности-потоци. Въз основа на мерките на политиката, известни към крайната дата за изготвяне на прогнозата, в прогнозата на Комисията от пролетта на 2026 г. се предвижда съотношението на дълга към БВП да нарасне до 48,8 % до края на 2026 г. и още до 53,8 % до края на 2027 г. Увеличенията през 2026 г. и 2027 г. отразяват главно високите първични дефицити и увеличаващите се корекции наличности-потоци, засегнати от предстоящи обратни изкупувания на еврооблигации.

(13) Въз основа на данни на Евростат ([11]) общите разходи за отбрана на сектор „Държавно управление“ в Латвия възлизат на 3,2 % от БВП през 2025 г., което съответства на увеличение от 0,7 процентни пункта от БВП в сравнение с референтната 2021 г. Според прогнозата на Комисията от пролетта на 2026 г. се очаква те да бъдат 4,1 % от БВП през 2026 г., което съответства на увеличение от 1,7 процентни пункта от БВП в сравнение с 2021 г. ([12])

(14) Съюзът продължава да е изправен пред рискове от прекъсване на енергийните доставки и повишена нестабилност на цените, изострени от геополитическото напрежение, което засяга световните пазари на нефт и газ. Опитът от енергийната криза от 2022 – 2023 г. показа, че широкообхватните и нецеленасочени мерки водят до големи фискални разходи и са социално и икономически неефективни. След избухването на войната в Близкия изток през февруари 2026 г. Латвия прие мерки на фискалната политика за смекчаване на въздействието на високите цени на енергията върху домакинствата и предприятията ([13]). Те включват нецелево намаляване на акцизния данък върху дизеловото гориво и целево намаляване на акцизния данък върху дизеловото гориво за селското стопанство, и двете за период от 1 април до 30 юни 2026 г. Според прогнозата на Комисията от пролетта на 2026 г. фискалните разходи за тези мерки се очаква да възлязат на по-малко от 0,1 % от БВП през 2026 г. Според оценките на Комисията, ако тези мерки останат в сила до края на 2026 г., фискалните разходи за тях ще възлязат на 0,1 % от БВП през 2026 г.

(15) Въз основа на изчисленията на Комисията нетните разходи в Латвия нараснаха с 5,0 % през 2025 г. и с 10,2 % кумулативно през 2024 г. и 2025 г. Ръстът на нетните разходи през 2025 г. е под препоръчания максимален темп на растеж. Когато се разглеждат заедно 2024 и 2025 г., кумулативният темп на растеж на нетните разходи също е под препоръчания максимален темп на растеж.

(16) Въз основа на изчисленията на Комисията се очаква нетните разходи в Латвия да нараснат с 6,7 % през 2026 г. и със 17,5 % кумулативно през 2024 г., 2025 г. и 2026 г. Очакваният растеж на нетните разходи през 2026 г. надхвърля препоръчания максимален темп на растеж, което съответства на отклонение от 1,2 % от БВП на годишна база. Когато се разглеждат заедно 2024 г., 2025 г. и 2026 г., очакваният кумулативен темп на растеж на нетните разходи е под препоръчания максимален темп на растеж ([14]).

([10]) Евростат-Euro Indicators, 22.4.2026 г.
([11]) Евростат, държавни разходи по класификация на функциите на държавното управление (КОФОГ).
([12]) Определението на НАТО за разходите за отбрана се различава от определението за разходите за отбрана по КОФОГ. Освен това може да са налице различия, дължащи се на момента на вписване на разходите, по-специално за военно оборудване, тъй като докладването в рамките на НАТО не следва националните счетоводни правила по отношение на момента на вписването.
([13]) Това отразява положението към крайната дата на изготвяне на прогнозата на Комисията от пролетта на 2026 г. (4 май 2026 г.).
([14]) Тъй като Латвия се ползва от гъвкавост съгласно националната клауза за дерогация, оценката на съответствието се съсредоточава върху последното сравнение.

(17) На 3 юни 2026 г. Комисията прие доклад в съответствие с член 126, параграф 3 от ДФЕС ([15]). В този доклад се прави оценка на състоянието на Латвия спрямо критерия за дефицита, тъй като нейният планиран дефицит на сектор „Държавно управление“ през 2026 г. надхвърля референтната стойност от 3 % от БВП. В доклада се стига до заключението, че Латвия е изпълнила критерия за дефицита, като се вземат предвид всички съответни фактори. С оглед на това и след като разгледа становището на Икономическия и финансов комитет, създаден съгласно член 126, параграф 4 от ДФЕС, Комисията не предложи откриване на процедура при прекомерен дефицит.

(18) Публичните финанси са подложени на натиск за удовлетворяване на нуждите от структурни разходи. Действащият годишен бюджет и средносрочната бюджетна рамка включват ангажименти за по-високи разходи за отбрана, финансирани с дълг, но не осигуряват достатъчно финансиране за здравеопазване и социална закрила. Ниските публични разходи за здравеопазване продължават да оказват отрицателно въздействие върху неговата достъпност, докато адекватността на пенсиите се очаква да остане много ниска в средносрочен и дългосрочен план. Осигуряването на подходящо финансиране за ключови приоритети, като същевременно се поддържа фискалната устойчивост, изисква всеобхватен подход, който включва повишаване на допълнителните данъчни приходи, намаляване на „сивата“ икономика и подобряване на ефективността на разходите.

(19) Освен това като държава членка по източната външна граница на ЕС Латвия е изправена пред натиск върху разходите, свързани с отбраната и устойчивостта срещу хибридни заплахи, като например нарушенията на нормалното функциониране на информационните системи в рамките на критична инфраструктура и неразрешено навлизане на дронове във въздушното пространство, както и специфични предизвикателства, които оказват въздействие върху динамиката на икономическото и социалното развитие. Агресивната война на Русия срещу Украйна не само изостря някои от съществуващите структурни предизвикателства, но и увеличава натиска върху сигурността, нарушава трансграничните икономически дейности и намалява привлекателността на инвестициите. Въпреки че Латвия вече значително увеличи разходите за отбрана, предизвикателствата пред сигурността изискват допълнителни инвестиции в гражданската защита и готовност, както и във военната мобилност. Тези инвестиции биха могли да донесат двойна полза – да се справят с предизвикателствата в областта на сигурността и да предоставят възможности за икономиките на регионите.

(20) Данъчните приходи на Латвия бяха 34,9 % от БВП през 2024 г. и останаха под средните за ЕС от 39,4 %. Латвия продължава да разчита в голяма степен на данъците върху потреблението и труда като основни източници на приходи. Данъците върху капитала (включително корпоративният подоходен данък) и имуществото представляват по-малък дял от данъчния микс, отколкото в други държави – членки на ЕС. През 2025 г. и 2026 г. Латвия леко увеличи данъците върху капитала и различните данъци върху потреблението, които са по-малко вредни за растежа и служат на целите на политиката (включително акцизите върху горивата, тютюна, алкохола и безалкохолните напитки; данъка върху служебните автомобили; и данъка върху хазарта и лотарията). Допълнителните приходи от тези данъци обаче далеч не могат да компенсират въздействието на реформата на данъка върху труда от 2025 г., която води до намаляване на приходите.

(21) Според данните от проучването от 2024 г. „сивата“ икономика продължава да е голяма – 21,4 % от БВП, което до голяма степен се дължи на високия дял на недекларираните заплати (заплати „на ръка“). Въпреки че Латвия прилага мерки за по-добро откриване на неплащане на данъци или отклонение от данъчно облагане, като например задължително електронно фактуриране за траснакции и системата за рейтинг на данъкоплатците, са необходими допълнителни усилия за подобряване на цифровите инструменти, насърчаване на доброволното спазване и укрепване на механизмите за правоприлагане.

(22) Противно на практиката от предходни години, при изготвянето на бюджета за 2026 г. по-голямата част от икономиите, установени при прегледите на разходите, бяха насочени към финансиране на ключовите приоритети на правителството. Въпреки че процесът през 2026 г. отбеляза положителна промяна в подхода, Латвия би могла да извлече полза от по-нататъшното институционализиране на тази практика в бъдещи бюджети, както и от разширяването на обхвата и амбицията на прегледите на разходите. По-нататъшните стъпки за прилагане на бюджетиране, основано на изпълнението, също могат да спомогнат за повишаване на качеството и на ефективността на публичните разходи.

([15]) Доклад на Комисията, изготвен в съответствие с член 126, параграф 3 от Договора за функционирането на Европейския съюз, 3.6.2026 г., COM(2026) 302 final.

(23) Систематичното, съдържателно и навременно участие на местните и регионалните органи, социалните партньори, гражданското общество и други съответни заинтересовани страни продължава да бъде от съществено значение, за да се гарантира широка ангажираност за успешното изпълнение на инструментите за финансиране на Съюза, както и в контекста на европейския семестър.

(24) Изпълнението на програмите на политиката на сближаване, които включват подкрепа от Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР), Фонда за справедлив преход (ФСП), Европейския социален фонд плюс (ЕСФ+) и Кохезионния (КФ), в Латвия е над средния темп за ЕС както по отношение на подбора на проекти, така и по отношение на плащанията. Важно е да се запази настоящата динамика, като същевременно се увеличи максимално въздействието на инвестициите по места. Латвия вече предприема действия в рамките на програмите си по политиката на сближаване, за да повиши конкурентоспособността и растежа. Въпреки това е възможно някои области да се нуждаят от допълнително укрепване, включително тези, свързани с широкомащабната инфраструктура и транспорта, както и от увеличаване на подкрепата за МСП в региони извън столицата. От съществено значение е да се гарантира, че новите инвестиции, определени от Латвия в нейния междинен преглед на фондовете на политиката на сближаване, по-специално тези, свързани с петте приоритета, определени в Регламента за междинния преглед ([16]), се осъществяват бързо и ефективно.

(25) Латвия е изправена пред предизвикателства, свързани с достъпа до финансиране, с научните изследвания и иновациите, с енергийната ефективност, с устойчивия транспорт, с управлението на ресурсите, с недостига на работна сила и умения, със социалната закрила, с достъпа до здравеопазване и жилищно настаняване.

(26) Въпреки че кредитната дейност се е увеличила от 2024 г. насам поради облекчената парична политика, не са настъпили значителни структурни промени в банковото кредитиране за предприятията. Въпреки че правителствените инициативи подобриха условията за отпускане на заеми за домакинствата, по-специално чрез опростяване на условията за рефинансиране на ипотека, условията за получаване на заеми от дружествата остават до голяма степен непроменени. Латвия е въвела някои схеми за публично подпомагане, предимно чрез държавната финансова институция за развитие ALTUM, включително рамка за публични гаранции, програма за големи инвестиции, подкрепа за инвестиции в областта на екологичния преход (като централизирано топлоснабдяване и производство на биометан), както и инициативи в областта на иновациите, икономическата устойчивост и военните сили или изделията с двойна употреба. Необходими са повече усилия в подкрепа на инвестициите на дружествата в цифровия преход, включително увеличаване на основната цифрова интензивност. Продължават да са налице строги изисквания за обезпечение и високи лихвени проценти, особено извън Рига, въпреки стабилното финансово състояние на банките. Капиталовият пазар на Латвия продължава да бъде недостатъчно развит. Продължават да са налице предизвикателства при разширяването на възможностите за финансиране извън традиционните източници, за което свидетелстват ниската капитализация на фондовия пазар и ограниченото използване на котирани акции и облигации с цел финансиране. Инвестициите в рисков капитал изостават от средното равнище за ЕС, което е възпрепятствано от слабото частно финансиране, докато латвийските пенсионни фондове се характеризират с ограничени вътрешни инвестиции и ниска възвръщаемост. Насърчаването на мобилността на кредитополучателите и конкуренцията на пазара за корпоративно кредитиране, непрекъснатите усилия за подобряване на публичните схеми за кредитиране и гаранции, както и активизирането на капиталовите пазари биха могли да подобрят достъпа до финансиране.

(27) Ниските равнища на разходите за научни изследвания и развойна дейност в Латвия, и по-специално в частния сектор, продължават да ограничават иновациите, както е видно от броя на заявките за патенти на млрд. БВП, който остава по-нисък от половината от средния за ЕС. Сътрудничеството между предприятията и академичните среди остава ограничено, което забавя трансфера на знания. Дружествата съобщават за дълги и сложни процедури при взаимодействие с научноизследователски институции, докато научните изследователи не разполагат със стимули за участие в приложни проекти. Тези предизвикателства доведоха до слаб растеж на производителността, особено извън столичния регион, което се утежнява от ниската капиталоемкост и ограниченото секторно преразпределение. Създаването на стартиращи предприятия също изостава от Естония и Литва с по-малко нови регистрации годишно. Въпреки благоприятната регулаторна среда, екосистемите за стартиращи и разрастващи се предприятия продължават да бъдат недостатъчно развити поради разпокъсаната и ниска финансова подкрепа. За да се преодолеят тези проблеми, стратегически разработената финансова подкрепа, като например тази, при която се изисква частно съфинансиране или се налага наемането на научни изследователи, и напредъкът по реформата на висшето образование с цел насърчаване на сътрудничеството в промишлеността биха могли да спомогнат за изграждането на капацитет и насърчаването на иновациите, като по този начин се разшири ангажираността по отношение на областта на научните изследвания и иновациите и се подобрят равнищата на производителност. Дългосрочните политики за подпомагане на разрастването на стартиращите предприятия в Латвия и за стимулиране на инвестициите на предприятията в научните изследвания и развойната дейност, включително подкрепа за заетостта в областта на научните изследвания и развойната дейност в частния сектор, също биха засилили дългосрочния растеж на ОФП с течение на времето.

([16]) Регламент (ЕС) 2025/1914 на Европейския парламент и на Съвета от 18 септември 2025 г. за изменение на регламенти (ЕС) 2021/1058 и (ЕС) 2021/1056 по отношение на специални мерки за справяне със стратегически предизвикателства в контекста на междинния преглед.

(28) През 2025 г. Латвия е генерирала 73 % от нетната си електроенергия от възобновяеми източници – един от най-високите дялове в ЕС – като водноелектрическата енергия представлява по-голямата част от това производство. Въпреки че инсталираните мощности за слънчева енергия нараснаха през последните години, мощностите за вятърна енергия отбелязаха незначително увеличение. При положение че има ограничени възможности за допълнително разширяване на водноелектрическата енергия, увеличаването на вятърната и слънчевата енергия е от решаващо значение за намаляване на риска от нестабилност на цените на изкопаемите горива и на зависимостта от тях. Въпреки че с неотдавнашните законодателни и регулаторни инициативи бяха намалени някои претоварвания на мрежата, управлението на опашките в електроенергийната мрежа би могло да се подобри, например чрез преминаване от подхода „първият е с предимство“ към подход, при който се дава приоритет на готови за експлоатация, финансово жизнеспособни проекти. Освен това са необходими действия за намаляване на сроковете за издаване на разрешения за проекти за енергия от възобновяеми източници. И накрая, въпреки продължаващите усилия, процесът на определяне на зони за ускорено внедряване на енергия от възобновяеми източници би могъл да бъде засилен.

(29) Потребителите на електроенергия в Латвия продължават да са изложени на скокове на нестабилните цени, особено в периоди на ниско производство на енергия от възобновяеми източници, когато системата разчита в по-голяма степен на скъпоструващо производство на енергия от изкопаеми горива и на техния внос, което подчертава факта, че насърчаването на решения за гъвкавост без изкопаеми горива, например акумулирането на енергия и оптимизацията на потреблението, продължава да е от значение. През 2025 г. бяха въведени в експлоатация две системи за акумулиране на енергия от батерии, подкрепени с финансиране от ЕС, и те започнаха да предоставят ключови услуги за гъвкавост. Неотдавнашните регулаторни актуализации опростиха издаването на разрешения за проекти за съвместно ползване на акумулиране на енергия от възобновяеми източници. Може да се направи повече, за да се даде възможност на потребителите и операторите да осигурят гъвкавост на електроенергийната система на Латвия, например чрез насърчаване на независими агрегатори за търсене в малък мащаб, преминаване към договори с динамична цена на електроенергията и чрез изпитване на пилотни проекти за гъвкавост с по-големи участници.

(30) Въпреки че през последните години крайното потребление на енергия, дължащо се на сградния сектор, намалява, той продължава да бъде голям потребител на енергия в страната и са необходими допълнителни действия за постигане на целите за саниране и за енергийна ефективност за 2030 г. През 2025 г. бяха осъществени регулаторни и законодателни инициативи за ускоряване на темповете на саниране, включително преразглеждане на правилата за гласуване и вземане на решения в многофамилните жилищни сгради. Това е от особено значение, като се има предвид големият брой многофамилни жилищни сгради, построени преди 1990 г. Схемите за подпомагане на енергийната ефективност продължават да зависят от публично финансиране, предимно от ЕС. Латвия би могла да се възползва от привличането на допълнително частно финансиране, например като предложи повече финансови инструменти и възможности за намаляване на риска, като същевременно насочи подкрепата, основана на безвъзмездни средства, към по-уязвимите домакинства. Необходими са специални усилия за насърчаване на електрификацията и приемането на енергийно ефективни нисковъглеродни технологии за отопление и охлаждане, на които се дължи по-голямата част от крайното потребление на енергия в жилищния сектор.

(31) Въпреки че Латвия предприе стъпки за декарбонизация на транспортния си сектор, той остава един от най-големите източници на емисии на парникови газове в страната. Автомобилният транспорт е 92 % зависим от изкопаеми горива и на него се падат 83 % от емисиите от транспорта. Законът за енергетиката в транспортния сектор, приет в края на 2025 г. и влязъл в сила на 1 януари 2026 г., осигурява рамката за постигане на целите на ДЕВИ III в транспортния сектор. Навлизането на частни електрически превозни средства леко се е увеличило от 0,8 % през 2024 г. на 1,05 % през 2025 г., докато инфраструктурата за зареждане на лекотоварни превозни средства се е удвоила през 2025 г., въпреки че е започнала от ниска база и остава ограничена за тежкотоварните превозни средства. Поради това Латвия би могла да се възползва от допълнително насърчаване на навлизането на превозни средства с ниски и нулеви емисии, включително за търговския си автомобилен парк, и от разширяването на инфраструктурата си за зареждане с електроенергия, особено за тежкотоварните превозни средства. Що се отнася до железопътния транспорт, въпреки че 90 % от пътническия железопътен транспорт е електрифициран, товарните услуги все още разчитат на дизелово гориво, като цялостната електрификация на железопътния транспорт в Латвия е едва 14 % в сравнение със средното покритие от 57 % за ЕС. Очаква се със завършването на „Rail Baltica“ Латвия да се интегрира стратегически в железопътната мрежа на ЕС, да се подобри значително железопътното покритие, като същевременно се улесни преминаването от автомобилен към железопътен транспорт и по този начин се допринесе допълнително за намаляването на емисиите на парникови газове от транспорта.

(32) Латвия среща предизвикателства при прехода си към кръгова икономика и производителността на нейните ресурси понастоящем е около половината от средната за ЕС. Латвия е намалила значително своите емисии на парникови газове в производствения сектор, но енергоемкостта на латвийската преработвателна промишленост остава сред най-високите в ЕС. Въпреки че Латвия е подобрила своята система за управление на отпадъците, като е въвела разделно събиране на текстилни изделия през 2025 г. и е стартирала система за депониране на електронни цигари през 2026 г. и има добър процент на рециклиране по конкретни потоци отпадъци (пластмасови опаковки, отпадъци от строителство и разрушаване), нейният процент на кръгово използване на материалите през 2024 г. е бил едва половината от средния за ЕС (6,8 % в сравнение с 12,2 % за ЕС) и следователно са налице възможности за по-нататъшно подобрение. Почти половината от битовите отпадъци в Латвия все още се изпращат в депа за отпадъци. Латвия не е на път да постигне целта си по отношение на поглъщането на въглерод. През периода 2020 – 2023 г. увеличението на емисиите на парникови газове в сектора на ЗПЗГС е кумулативен резултат от по-високия процент на дърводобив и от по-високия процент на смъртност на дърветата в зрели гори.

(33) С оглед на решаващата роля на човешкия капитал за повишаване на конкурентоспособността и стратегическата автономност на Съюза, през 2026 г. Съветът препоръча на държавите членки да предприемат действия за спешно справяне със структурните предизвикателства, свързани с човешкия капитал, в областта на уменията и образованието и обучението, които възпрепятстват конкурентоспособността. Специфичните за държавата препоръки за 2026 г., отправени към Латвия, могат да допринесат за изпълнението на препоръката на Съвета относно човешкия капитал в Съюза.

(34) Недостигът на работна ръка и умения, включително в секторите на НТИМ, преподаването, научните изследвания и цифровизацията, както и в социалния сектор и в сектора на здравеопазването, продължава да възпрепятства конкурентоспособността. Недостигът на работна сила в сектори като производството на енергия и преработващата промишленост остава висок и се очаква да нарасне през следващите десетилетия. Подобряването на условията на труд би могло да спомогне за привличането и задържането на квалифицирани работници, включително в сектори като преподаването, здравеопазването и социалните грижи. Освен това малкият брой завършили висше образование в областта на науката, технологиите, инженерството и математиката (НТИМ) и недостигът на работна ръка в областта на научните изследвания подкопават капацитета на Латвия за иновации и нейната конкурентоспособност. Латвия няма добри резултати по отношение на цифровите умения, особено основните цифрови умения, като се нарежда на четвърто място сред държавите на ЕС с най-слаби резултати по този показател, което оказва въздействие и върху цифровизацията на МСП. Въпреки неотдавнашните усилия латвийската система за учене за възрастни продължава да бъде фрагментирана и не е напълно адаптирана към нуждите на пазара на труда. Латвия би могла да се възползва от укрепването на дългосрочното си планиране в областта на образованието за възрастни, като приеме национална стратегия за развитие на човешкия капитал. Активните политики по заетостта (АППТ) и професионалното образование и обучение (ПОО) могат да бъдат по-добре съобразени с нуждите на пазара на труда чрез тясно сътрудничество с организациите на работодателите и профсъюзите.

(35) Латвия продължава да е изправена пред високи равнища на неравенство, като квинтилното съотношение на доходите се е увеличило от 6,28 през 2024 г. на 6,68 през 2025 г., което е значително над средното за ЕС от 4,62. Освен това, въпреки че процентът на хората, изложени на риск от изпадане в бедност и от социално изключване, е намалял през 2024 г. до 24,3 %, той остава над средния за ЕС от 21 %. Процентът на риска от изпадане в бедност е особено висок за уязвимите групи, като например възрастните хора, хората с увреждания и домакинствата с един родител. Това отразява относително ниския обхват и ниската адекватност на социалната закрила, особено по отношение на обезщетенията, независещи от вноски. Въздействието на социалните трансфери, различни от пенсиите, което вече беше едно от най-ниските в ЕС, намаля за втора поредна година. За хората с увреждания покритието на надбавките за специални грижи е ниско, като съществуващите надбавки не бяха увеличени, за да бъдат в крак с инфлацията. Въпреки че наскоро бяха приети някои мерки, адекватността на пенсиите за осигурителен стаж и възраст остава сред най-ниските в ЕС, като се очаква общият коефициент на заместване на дохода да се влоши допълнително през следващите години, ако няма ответни мерки на политиката. Социалните услуги и дългосрочните грижи, особено грижите в домашни условия, продължават да бъдат недостатъчно развити. Освен това продължават да съществуват териториални различия в икономическото и социалното развитие. Регионите, граничещи с Русия и Беларус, най-вече Латгалия, и селските райони са особено засегнати от обезлюдяване, по-ниска образователна степен, ограничен достъп до здравеопазване и социални услуги, което изостря социалното изключване и рисковете от изпадане в бедност. Преодоляването на тези предизвикателства би допринесло и за подпомагане на възходящата социална конвергенция в съответствие с анализа на Службите на Комисията на втория етап по държави въз основа на характеристиките на Рамката за социална конвергенция ([17]).

(36) Резултатите в областта на здравеопазването в Латвия показват слабо подобрение, като страната отчита едно от най-ниските равнища на очаквана продължителност на живота в ЕС и високи равнища на предотвратима смъртност. Въпреки че беше предоставено известно допълнително финансиране, ниските публични разходи за здравеопазване оказват въздействие върху устойчивостта на системата и продължават да възпрепятстват достъпа до качествени грижи, както е видно от дългото време за чакане и високите преки плащания от пациентите поради ограничения законоустановен пакет от обезщетения. Въпреки че правителството предприе някои мерки за справяне с високите разходи за еднократни плащания, включително разширяване на списъка на заплащани лекарствени продукти, и увеличаване на процента на възстановяване, високите равнища на преки плащания от пациентите продължават да създават непропорционална финансова тежест за домакинствата с ниски доходи, като по този начин изострят неравенствата по отношение на здравните резултати и водят до високи равнища на неудовлетворени потребности от медицински грижи сред цялото население. Освен това медицинските заведения са изправени пред сериозен недостиг на здравни специалисти, при където наемането и задържането на работа са възпрепятствани от лошите условия на труд. Справянето с голямото работно натоварване, структурното увеличаване на възнагражденията в сектора на общественото здравеопазване и подобряването на перспективите за професионално развитие биха могли да спомогнат за привличането на персонал в сектора. Поведенческите рискови фактори, като прекомерната консумация на алкохол, тютюнопушенето и ниската физическа активност, продължават да бъдат основни фактори за лошите здравни резултати. Това може да бъде смекчено чрез укрепването на превантивните здравни политики, включително скрининга и кампаниите в областта на общественото здраве.

([17]) SWD (2026) 122 – Анализ на втория етап по държави на социалната конвергенция в съответствие с Рамката за социална конвергенция, 2026 г.

(37) Жилищният фонд на Латвия продължава да бъде остарял и неподходящ, по-специално по отношение на енергийната ефективност, поради дългогодишния недостиг на инвестиции и големия брой многофамилни жилищни сгради, построени преди 1990 г. Това оказва финансов натиск върху домакинствата, особено с оглед на нарастващите разходи за енергия. Наличието на големи регионални и социалноикономически различия ограничава жилищното строителство и саниране, особено извън Рига. Освен това пазарът на жилища под наем и пазарът на социални жилища продължават да бъдат недостатъчно развити. Достъпът до социални жилища се предоставя предимно въз основа на равнището на доходите и не е добре адаптиран към нуждите на хората с увреждания. Подходът „на първо място жилище“ е недостатъчно развит и е ограничен до столичния регион Рига. Като цяло бездомничеството продължава да бъде трайно социално предизвикателство и не се разглежда в достатъчна степен в рамките на националните политики. Недостигът на качествени и финансово достъпи жилища подкопава трудовата мобилност и социалното благополучие. Латвия е въвела някои схеми в подкрепа на изграждането на жилища на достъпни цени в регионите, предимно чрез държавната финансова институция за развитие ALTUM, но са необходими повече усилия за разширяване на социалния жилищен фонд и подобряване на качеството и на адекватността на жилищата, включително чрез саниране и енергийни подобрения, по-специално извън столичния регион.

(38) С оглед на тясната взаимообвързаност между икономиките на държавите членки от еврозоната и колективния им принос за функционирането на Икономическия и паричен съюз, през 2026 г. Съветът препоръча на държавите членки от еврозоната да предприемат действия, включително чрез своите планове за възстановяване и устойчивост, за да изпълнят препоръката от 2026 г. относно икономическата политика на еврозоната. За Латвия препоръка 1 спомага за изпълнението на първата, втората и третата препоръка относно еврозоната, препоръка 2 спомага за изпълнението на четвъртата препоръка относно еврозоната, препоръка 3 спомага за изпълнението на седмата, деветата и десетата препоръка относно еврозоната, препоръка 4 спомага за изпълнението на седмата препоръка относно еврозоната, а препоръка 5 спомага за изпълнението на петата препоръка относно еврозоната.

ПРЕПОРЪЧВА на Латвия през 2026 г. и 2027 г. да предприеме следните действия:

1. Да продължи да се придържа към максималните темпове на растеж на нетните разходи, препоръчани от Съвета на 21 януари 2025 г., като същевременно използва гъвкавостта, предоставена от националната клауза за дерогация, задействана от Съвета. Да увеличи отбранителната готовност, като същевременно гарантира устойчивостта на обслужването на дълга и ефективността на разходите и постепенно адаптира бюджета, за да поддържа структурно по-високи разходи за отбрана. Да гарантира, че мерките, предприети за смекчаване на въздействието на покачването на цените на енергията, са временни и насочени към защита на уязвимите домакинства или към задоволяване на нуждите на енергоемките предприятия, запазват стимулите за икономии на енергия, и че фискалните разходи за тези мерки са съвместими с поетите ангажименти по фискалната рамка на ЕС. Да направи публичните финанси подходящи за задоволяване на нуждите от структурни разходи, включително за отбрана и устойчивост срещу хибридни заплахи, здравеопазване и социална закрила, например като разшири данъчното облагане, така че да бъдат обхванати източници, които оказват по-малко отрицателно въздействие върху растежа, като насърчава мерки за включване на неформалните или недекларираните дейности в официалната икономика и като включи практиката на пренасочване на разходи към приоритетни области въз основа на прегледи на публичните разходи, разширявайки техния обхват и амбиция.

2. Да осигури непрекъснатост на реформите и инвестициите, осъществявани в рамките на Механизма за възстановяване и устойчивост. Да поддържа темпа на изпълнение на програмите по политиката на сближаване, като се основава, когато е целесъобразно, на преразпределението към стратегическите приоритети и възможностите за гъвкавост, договорени в контекста на междинния преглед на рамката на политиката на сближаване. Да се справи със специфичните социално-икономически предизвикателства и предизвикателствата, свързани със сигурността и гражданската готовност, които засягат по-специално регионите по източната външна граница на ЕС, включително необходимостта да се инвестира в инфраструктура с двойно предназначение.

3. Да подобри достъпа до финансиране за малките и средните предприятия, включително извън столичния регион, включително чрез стимулиране на конкуренцията във финансовия сектор и чрез развитие на капиталовия пазар. Да улеснява цифровизацията на предприятията, по-специално на малките и средните предприятия. Да насърчава частните инвестиции в научни изследвания и иновации, включително чрез засилване на сътрудничеството между предприятията и академичните среди, да намали административната тежест в публично-частните партньорства и да подкрепя пазарната реализация на резултатите от научните изследвания и увеличаването на иновациите.

4. Да продължи внедряването на енергия от възобновяеми източници, включително чрез подобряване на издаването на разрешения, определяне на зони за ускорено внедряване на енергия от възобновяеми източници и насърчаване на решения за гъвкавост по отношение на неизкопаемите горива. Да повиши енергийната ефективност и декарбонизацията на сградите. Да ускори декарбонизацията на транспорта, включително чрез ускоряване на завършването на „Rail Baltica“. Да повиши ресурсната ефективност и да насърчи прехода към кръгова икономика чрез екоиновации и устойчиви практики за управление на ресурсите.

5. Да преодолее недостига на работна сила и умения, включително чрез целенасочено повишаване на квалификацията и преквалификация на възрастните, за да се отговори на нуждите на пазара на труда и да се подобрят условията на труд. Да укрепи социалната закрила с цел да се намали бедността, неравенството, включително като подобри адекватността на пенсиите за осигурителен стаж и възраст и достъпа до качествени социални услуги. Да укрепи адекватността и достъпността на здравната система с цел да се подобрят здравните резултати, включително като осигури подходящи човешки и финансови ресурси, разшири законоустановения пакет от обезщетения, намали преките плащания от пациентите и укрепи превантивните здравни мерки. Да увеличи наличието и качеството на финансови достъпни и социални жилища, по-специално извън столичния регион.

Съставено в Брюксел на 10 юли 2026 година.

За Съвета

Председател

S. HARRIS